

Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки

ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

**Збірник наукових праць
№12 (271)**

Київ 2023

**Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць
Вип. 12 (271). – К., 2023. – 140 с.**

Рекомендовано Вченою радою ДНДІМЕ

Протокол № 11 від 27.12.2023 р.

Збірник статей присвячено науковим здобуткам молодих науковців – аспірантів та здобувачів наукових ступенів кандидата та доктора економічних наук. Він охоплює широкий спектр проблем із таких напрямів:

- макроекономічні аспекти сучасної економіки;
- інноваційно–інвестиційна політика;
- економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності;
- розвиток регіональної економіки;
- соціально–трудова проблеми.

Розраховано на науковців і спеціалістів, які займаються питаннями управління економікою та вивчають теорію та практику формування ринкових відносин в Україні.

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2019 р. № 1643 даний збірник віднесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, категорія «Б».

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

СТУДІНСЬКА Г.Я., доктор економічних наук (головний науковий редактор)
ХОДЖАЯН А.О доктор економічних наук, професор (заступник наукового редактора)
ПАСІЧНИК Ю.В. доктор економічних наук, професор (заступник наукового редактора)
ЗАХАРІН С.В., доктор економічних наук, с.н.с. (заступник наукового редактора)
АЛЕКСЄЄВ І.В., доктор економічних наук, професор
НЕБОТОВ П.Г., кандидат економічних наук, директор
ВАРНАЛІЙ З.С., доктор економічних наук, професор
ГУЖВА І.Ю., доктор економічних наук
ПИПА В.І., доктор економічних наук, професор
КИЗИМ М.О., доктор економічних наук, професор, член–кор НАНУ
КУЛЬПІНСЬКИЙ С.В., доктор економічних наук
КОРНЄЄВ В.В., доктор економічних наук, професор
ВАСИЛЬЧАК С.В., доктор економічних наук, професор
ЛОПУШНЯК Г.С., доктор економічних наук, професор
КИЧКО І.І., доктор економічних наук, професор
ШОСТАК Л.Б., доктор економічних наук, професор
ГАРБАР Ж.В., доктор економічних наук, доцент, професор
ЧЕРКАШИНА К.Ф., кандидат економічних наук, доцент
ІВАНОВ Є.І., кандидат економічних наук (відповідальний секретар)

МІЖНАРОДНА РЕДАКЦІЙНА РАДА

АГНЕСЦКА ДЗЮБІНСЬКА, доктор філософії, Економічний університет м. Катовіце, Польща, професор кафедри менеджменту підприємства
АДАМ САМБОРСЬКІ, доктор філософії, Економічний університет м. Катовіце Польща, кафедра менеджменту підприємства
ВІРГІНІЯ ЮРЕНІЄНЕ, професор, доктор наук, завідувач кафедри філософії та культурології, Каунаський факультет, Вільнюський університет, Литва
ГОРБОВИЙ АРТУР ЮЛІАНОВИЧ, професор, доктор технічних наук, Словацька Академія аграрних наук, член відділення економіки та менеджменту, (Словацька республіка)
ДІАНА СПУЛБЕР, доктор філософії, Університет Генуї, асистент професора кафедри філософії суспільств, м. Генуя (Італія)
ІВАН ТЕНЕВ ДМИТРОВ, професор, доктор економічних наук, Університет «проф. д-р Асен Златаров», завідувач кафедри економіки і управління, м. Бургас (Болгарія)
МІТАР ЛУТОВАЦ, професор, доктор технічних наук, Університет Уніон ім. Миколи Тесла, факультет індустріального управління, завідувач кафедри технологій, м. Белград (Сербія)
ЮРАЙ СІПКО, професор, доктор економічних наук, Словацька Академія наук, директор інституту економічних досліджень, м. Братислава (Словацька республіка)
СОФІЯ ВИШКОВСЬКА, професор, доктор наук, зав. кафедри організації і управління (факультет управління) Технологічно–природничий університет ім. Яна і Єнджея Снядецьких у Бидгощі, Бидгощ, Польща
СТЕФАН ДИРКА, доктор економічних наук, професор, Вища економічна школа, м. Катовіце, Польща, професор кафедри менеджменту і маркетингу. Міжнародний акредитор Міністерства науки і освіти Республіки Казахстан
ТОМАШ БЕРНАТ, професор, доктор наук, завідувач кафедри мікроекономіки, факультет економіки і менеджменту, Щецинський університет, Польща

Друковане періодичне видання «Формування ринкових відносин в Україні»

внесене в міжнародну базу даних періодичних видань:

ISSN 2522–1620

Key title: Formuvannâ rinkovih vidnosin v Ukraïni

Abbreviated key title: Form. rinkovih vidnosin Ukr.

Індекссування і реферування: Україніка Наукова, Джерело

Міжнародні інформаційні та наукометричні бази даних: Google Scholar, Index Copernicus International (ICI), Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

Формування ринкових відносин в Україні, 2023. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ 22545–12445ГПР від 20.02.2017 року

© Державний науково–дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки, 2023

State Scientific Research Institute of Informatization and Economic Modeling

MARKET RELATIONS DEVELOPMENT IN UKRAINE

**Collection of scientific works
№12 (271)**

Kyiv 2023

**Market Relations Development in Ukraine: Collection of scientific works
Volume 12 (271). K., 2023. – 140 p.**

Recommended by the Academic Council SSRIEM
Protocol No. 11 dated December 27, 2023

The collection of articles is devoted to scientific achievements of young scientists – graduate students and candidates for scientific degrees of Ph.D and doctor of economic sciences. It covers a wide range of issues in these areas:

- Macro-economic aspects of modern economy;
- Innovation and investment policy;
- Economic issues of industries and types of economic activity development;
- Development of a regional economy;
- Social-labor problems.

Collection of works is focused on scientists and specialists dealing with economic management and those, who learn the theory and practice of market economy in Ukraine.

According to the Decree of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 1643 of December 28, 2019, this collection is included in the List of scientific professional editions of Ukraine in which the results of the dissertation works for obtaining the scientific degrees of doctor and candidate of sciences, category «B» can be published.

EDITORIAL BOARD

G. STUDINSKA, Doctor of Economics, (Chief Scientific Editor)
A. KHODZHAIAN, Doctor of Economics, Professor (Deputy Editor in Chief)
Y. PASICHNYK, Doctor of Economics, Professor (Deputy Editor in Chief)
S. ZAKHARIN, Doctor of Economics, Professor, Senior Researcher (Deputy Editor in Chief)
I. ALEKSEEV, Doctor of Economics, Professor
P. NEBOTOV, Candidate of Science, Director
Z. VARNALIY, Doctor of Economics, Professor
I. GUZHVA, Doctor of Economics
V. PYLA, Doctor of Economics, Professor
M. KYZYM, Doctor of Economics, Professor, member of the NASU
S. KULPINSKY, Doctor of Economics
V. KORNEEV, Doctor of Economics, Professor
S. VASYLCHAK, Doctor of Economics, Professor
H. LOPUSHNIAK, Doctor of Economics, Professor
I. KYCHKO, Doctor of Economics, Professor
L. SHOSTAK, Doctor of Economics, Professor
Z. HARBAR, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
K. CHERKASHYNA, Ph.D, Economic Sciences, Assistant Professor
Ye. IVANOV, Candidate of Science (Economics) (executive secretary)

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

AGNESHKA DZYUBINSKAYA, Doctor of Philosophy, Economic University of Katowice, Poland, Professor of the Department of Management of the Enterprise
ADAM SAMBORSKI, Ph.D., Economic University of Katowice, Poland, Professor of the Department of Enterprise Management
VIRGINIA YURENIENE, Professor, Doctor of Science, Head of the Department of Philosophy and Culturology, Kaunas Faculty, Vilnius University, Lithuania
GORBOVY ARTHUR YULIANOVICH, Professor, Doctor of Technical Sciences, Slovak Academy of Agrarian Sciences, member of the Department of Economics and Management, (Slovakia)
DIANA SPULBER, Ph.D., University of Genoa, Assistant Professor, Department of Philosophy of Societies, Genoa (Italy)
IVAN TYNEV DMITROV, Professor, Doctor of Economics, University «Prof. Dr. Asen Zlatarov, Head of the Department of Economics and Management, Burgas (Bulgaria)
MITAR LUTOVATS, Professor, Doctor of Technical sciences, UNION UNIV. Mykola Tesla, Faculty of Industrial Management, Head of Technology Department, Belgrade (Serbia)
YURAY SIPKO, Professor, Doctor of Economics, Slovak Academy of Sciences, Director of the Institute for Economic Research, Bratislava, Slovakia)
SOFIA VISHKOVSKA, Professor, Doctor of Sciences, Head of Department of Organization and Management, UTP University of Science and Technology, Bydgoszcz, Poland
STEFAN DIRKA, Doctor of Economics, Professor, Higher Economics School in Katowice Poland, Professor of Management and Marketing Department. International accredited by the Ministry of Science and Education of the Republic of Kazakhstan
TOMASH BERNAT, Professor, Doctor of Science, Head of the Department of Microeconomics, Faculty of Economics and Management, Szczecin University, Poland

Printed periodical «Market Relations Development in Ukraine»

Included in the international database of periodicals:

ISSN 2522–1620

Key title: Formuvannâ rinkovih vidnosin v Ukraïni

Abbreviated key title: Form. rinkovih vidnosin Ukr.

Indexing and reviewing: Ukrainika Naukova, Dzherelo

International information and scientometric data base: Google Scholar, Index Copernicus International (ICI), National Library of Ukraine after V.I. Vernadskiy

Market Relations Development in Ukraine, 2023. Certificate of state registration of printed mass media Series KB 22545–12445 PR from 02.20.2017

© State Research Institute of Informatization and Economic Modeling, 2023

Data about the authors**Halyna Studinska,**

Doctor of economic sciences, senior researcher of National Scientific Center «Institute of Agrarian Economics»
e-mail: studinska.galina@gmail.com

Volodymyr Studinski,

Ph.D. in Economical Science, D. in Historical Science,
Executive Director of the PrincepS Research and Training Center
e-mail: studzinskiw@bigmir.net

UDC: 330.341.1:330.322:338.43

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10664441>

ЛОГОША Р. В.
ПОЛІЩУК О. А.
ДЯЧЕНКО М. В.

Напрями активізації інвестиційної діяльності в сфері сільського господарства в умовах воєнного стану й поствоєнного відновлення

Предметом дослідження є інвестиційна діяльність сільськогосподарських товаровиробників в умовах воєнного стану й поствоєнного відновлення.

Метою статті є аналіз напрямів активізації інвестиційної діяльності в сфері сільського господарства в умовах воєнного стану й поствоєнного відновлення.

Методи дослідження. У роботі використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу та синтезу, метод порівняння та узагальнення даних.

Результати роботи. У статті проведений аналіз напрямів активізації інвестиційної діяльності в сфері сільського господарства в умовах воєнного стану й поствоєнного відновлення.

Інвестиційна діяльність у сфері сільського господарства є ключовим чинником успішного розвитку аграрних товаровиробників та напрямом підвищення загальної ефективності сільськогосподарського виробництва, а існуючий механізм інвестиційної діяльності є неповним і не має достатньої методологічної та методичної бази. З метою впровадження в управління економікою України принципів формування сільськогосподарської політики розвинених країн, слід використовувати методологію організації економічного співробітництва та розвитку для оцінки індикаторів сільськогосподарської політики та розроблення механізмів для її удосконалення.

З метою підтримки та стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів малого та середнього аграрного бізнесу в умовах воєнного стану й поствоєнного відновлення необхідними є реалізація низки заходів.

У статті представлені прогнози (оптимістичний та реалістичний) капітальних інвестицій у виробництво сільськогосподарської продукції в Україні до 2030 р., які передбачають, що ризики інвестицій, пов'язані з військовим конфліктом, значно зменшаться. Проте низький внутрішній попит, труднощі з експортом, різке зростання цін на ресурси, політична нестабільність, підвищення обсягів корупції, недостатня державна підтримка виробників, високі ставки кредитів та інші фактори також можуть обмежити інвестиційну активність у майбутньому.

Галузь застосування. Інноваційно–інвестиційна політика.

Висновки. Непередбачуваність нинішніх умов економічного середовища, зростання конкурентних ризиків та специфіка розвитку сільського господарства в Україні, вимагають покращення інвестиційного забезпечення аграрних товаровиробників. Для поліпшення ситуації органам державної влади та управління доцільно: провадити підтримку інвестування малого і середнього бізнесу, особливо на постраждалих від війни територіях; надання допомоги на створення нових фермерських господарств з розрахунку на 1 га с.–г. угідь; надання кредитної підтримки інвестиційних проектів малих і середніх сільськогосподарських товаровиробників у розмірі 50–70% кредитної ставки; створення в Україні спільних підприємств із провідними виробниками техніки або будівництво ними власних виробничих потужностей на території України тощо.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиційна політика, інвестиційний клімат, капітальні інвестиції, сільське господарство.

LOHOSHA R. V.
POLISHCHUK O. A.
DIACHENKO M. V.

Directions of activation of investment activities in the sphere of agriculture under the conditions of martial status and post-war recovery

The subject of the research there is investment activity of agricultural producers in the conditions of martial law and post-war reconstruction.

The purpose of the article there is an analysis of directions for the activation of investment activity in the field of agriculture in the conditions of martial law and post-war recovery.

Research methods. The work uses the dialectical method of scientific knowledge, the method of analysis and synthesis, the method of comparison and generalization of data.

Results of work. The article analyzes directions for the activation of investment activity in the field of agriculture in the conditions of martial law and post-war recovery.

Investment activity in the field of agriculture is a key factor in the successful development of agricultural commodity producers and the direction of increasing the overall efficiency of agricultural production, and the existing mechanism of investment activity is incomplete and does not have a sufficient methodological and methodical base. In order to introduce the principles of agricultural policy formation of developed countries into the management of Ukraine's economy, the methodology of the Organization for Economic Cooperation and Development should be used to evaluate indicators of agricultural policy and develop mechanisms for its improvement.

In order to support and stimulate the investment activity of small and medium-sized agrarian business entities in the conditions of martial law and post-war recovery, it is necessary to implement a number of measures.

The article presents forecasts (optimistic and realistic) of capital investment in the production of agricultural products in Ukraine until 2030, which predict that investment risks associated with the military conflict will significantly decrease. However, low domestic demand, export difficulties, sharp rise in resource prices, political instability, increased corruption, insufficient government support for producers, high credit rates and other factors may also limit investment activity in the future.

Field of application. Innovation and investment policy.

Conclusions. The unpredictability of the current conditions of the economic environment, the growth of competitive risks and the specifics of the development of agriculture in Ukraine require the improvement of investment support for agricultural commodity producers. In order to improve the situation, it is expedient for state authorities and management bodies to: support investment of small and medium-sized businesses, especially in war-affected territories; provision of assistance for the creation of new farms at the rate of 1 hectare per agricultural year. land; providing credit support for investment projects of small and medium-sized agricultural producers in the amount of 50–70% of the loan rate; creation of joint ventures in Ukraine with leading manufacturers of equipment or construction of their own production facilities on the territory of Ukraine, etc.

Key words: investment activity, investment policy, investment climate, capital investment, agriculture.

Постановка проблеми. Створення сприятливих умов та надання непрямої підтримки інвестиційній діяльності в сільському господарстві України, залишаються актуальними незалежно від можливих сценаріїв воєнних дій, політичних, еко-

номічних та інших змін у державі та світі. Майбутній розвиток інвестицій у сільське господарство значною мірою буде залежати від усунення наслідків воєної агресії росії в Україні, а також від впровадження заходів для створення сприятли-

вого інвестиційного клімату, забезпечення безпеки приватних інвестицій та здійснення прямої державної підтримки аграрних виробників.

Для забезпечення системності у проведенні заходів з розвитку сільського господарства в Україні, необхідно розробити та впровадити планомірно обґрунтовану та спрямовану на інвестиції аграрну політику. Стан реалізації такої політики в Україні, як і до початку війни, свідчить скоріше про її відсутність, ніж наявність. Тому разом із заходами для отримання членства в ЄС, національні пріоритети мають включати невідкладне формування національної аграрної політики, аналогічної сільськогосподарській політиці країн ЄС та інших країн ОЕСР, з основною метою сприяння інвестиційному розвитку сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням теоретичних та практичних питань інвестування та розвитку АПК України розглядали вітчизняні вчені: В.Я. Амбросов, В.І. Власов, С.І. Дем'яненко, Г.М. Калетник, Г.В. Карпенко, М.І. Кисіль, М.Ю. Коденська, А. Ліссітса, Ю. О. Лупенко, О. М. Могильний, О. В. Олійник, К.А. Пріб, П.Т. Саблук, Р.В. Чорний, В.В. Юрчишина і інші. Проте питання, пов'язані з проблемами інвестування та розвитку сільського господарства України в умовах воєнного стану та поствоєнного відновлення залишаються розробленими недостатньо. Зокрема, потребує з'ясування ролі інвестування у вирішенні цілого комплексу нагальних проблем у розвитку сільського господарства.

Метою статті є аналіз напрямів активізації інвестиційної діяльності в сфері сільського господарства в умовах воєнного стану й поствоєнного відновлення.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату у сфері сільського господарства залишається стратегічно важливою задачею, від вирішення якої залежить соціально-економічний стан держави, ефективність інтеграції в світовий поділ праці та можливості модернізації аграрної економіки.

Інвестиційна діяльність у сфері сільського господарства є ключовим чинником успішного розвитку аграрних товаровиробників та напрямом підвищення загальної ефективності сільськогосподарського виробництва. Сучасні політичні процеси та реалізація визначених цілей щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні в основному мають негативний вплив, осо-

бливо на міжнародну інвестиційну привабливість країни, збільшуючи ризики для потенційних інвесторів та призводячи до втрат у конкурентній боротьбі за світові інвестиційні ресурси.

В Україні існуючий механізм інвестиційної діяльності є неповним і не має достатньої методологічної та методичної бази. У ньому відсутні такі елементи, як фінансовий механізм інвестиційного процесу відтворення капіталу, фінансово-кредитний механізм інвестиційної діяльності, механізм формування ресурсів та джерел інвестування на підприємстві, механізм державного регулювання інвестиційної діяльності, а також формування ринку капіталу та ринку інвестицій і інші [1, с. 31].

Інвестиційна політика в аграрному секторі повинна бути спрямована на досягнення завдань структурної перебудови економіки та сприяти збалансованому та гармонійному розвитку всіх компонентів агропромислового комплексу. Основні напрямки включають відновлення виробничого потенціалу, підвищення ефективності функціонування, впровадження науково-технічних інновацій, застосування ресурсозберігаючих технологій, а також модернізацію та реконструкцію виробництва [2, с. 56].

Тенденція динаміки капітальних інвестицій у сільське господарство характеризується нерівномірністю, а зміни в ній визначаються переважно зовнішньоекономічними та іншими чинниками. Інвестиційний спад у 2014–2015 рр., через зовнішню агресію і військові дії на Півдні та Сході держави, призвів до того, що досягти показників інвестування сільського господарств на рівні 2012–2013 років вдалося лише у 2017 році [3, с. 22].

Після сплеску інвестиційної активності в сільському господарстві України у 2016–2018 рр. обсяги капітальних інвестицій вже у 2019 р. зменшилися на 5% порівняно з попереднім роком, а в 2020 р. – на 21% проти максимальних 2,4 млрд дол. США у 2017 та 2018 роках.

Непередбачуваність нинішніх умов економічного середовища, зростання конкурентних ризиків та специфіка розвитку аграрного сектору вимагають покращення капіталізації аграрних підприємств та інвестиційного їх забезпечення [4, с. 265].

Практика формування сільськогосподарської політики у розвинених країнах свідчить про необхідність використання не лише бюджетних, але і інших економічних та організаційних механізмів. Наприклад, у країнах-членах ОЕСР встановле-

но підтримку сільськогосподарських виробників, яка розпочинається із заходів, спрямованих на забезпечення перевищення цін на реалізовану сільськогосподарську продукцію виробників над вартістю їх виробничих ресурсів. У цьому контексті важливо відзначити, що в більшості країн світу розмір підтримки, виражений у співвідношенні між вихідними і вхідними цінами на аграрну продукцію та ресурси, перевищує одиницю. Це дозволяє аграрним виробникам створювати власні джерела фінансування для інвестицій у розширене відтворення капіталу. Україна в даному відношенні вирізняється мінімальним чи незадовільним співвідношенням між цінами на сільськогосподарську продукцію та ресурси, яке відображено в таблиці 1.

У той час як в середньому за період 2000–2022 рр. перевищення доходів сільськогосподарських виробників від реалізації продукції, оціненої у світових цінах, над витратами на спожиті ресурси в країнах ОЕСР складало 20,6%, в Європейському Союзі – 22,5%, в Україні це співвідношення становило лише 1,4%. Це означає, що ціни на експорт збіжжя з України наразі майже на 10% нижчі, ніж середньосвітові.

З метою впровадження в управління економікою України принципів формування сільськогосподарської політики розвинених країн, слід використовувати методологію Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) для оцінки індикаторів сільськогосподарської політики та розроблення механізмів для її удосконалення [6, с. 316]. Це вимагає насамперед організаційного забезпечення заходів, спрямованих на розроблення та впровадження принципів ОЕСР щодо формування сільськогосподарської політики в період війни та після неї. Ці принципи та завдання повинні бути закріплені в національному законодавстві. Відповідно, до Національної стратегії економічного розвитку і державної стратегії регіонального розвитку слід внести доповнення, що стосуються цілей сільськогосподарської політики, інвестиційного забезпечення її реалізації, пріоритетів, системи моніторингу та індикаторів.

У період воєнного стану та післявоєнного відношення, насамперед необхідно надавати бюджетну підтримку для розмінування сільськогосподарських земель і відновлення майна сільськогосподарських виробників, яке було зруйноване. Особливу увагу слід приділити заходам, спрямованим

Таблиця 1. Частка підтримки сільськогосподарських виробників до їх валових надходжень, %

Рік	ОЕСР	ЄС	Україна
2000	30,07	30,33	2,25
2001	26,84	28,20	3,40
2002	28,05	30,83	-4,71
2003	26,92	31,13	-0,26
2004	26,91	30,48	0,71
2005	25,81	28,58	8,61
2006	23,94	27,32	8,82
2007	20,05	22,33	2,12
2008	19,02	20,60	-2,65
2009	20,79	22,67	6,94
2010	19,17	19,334	5,25
2011	17,75	17,77	-3,64
2012	18,19	19,06	-0,24
2013	16,87	19,64	-0,02
2014	16,39	17,46	-1,44
2015	17,04	19,04	0,54
2016	17,81	19,64	-1,45
2017	16,86	18,78	-0,81
2018	17,61	19,69	2,10
2019	18,13	19,54	2,85
2020	18,23	19,25	1,41
2021	15,88	17,57	1,14

Джерело: сформовано за даними [5]

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

на протидію інвестиційній кризі у сільському господарстві. З метою здійснення цих заходів, нами пропонується переорієнтувати інвестиційну та іншу підтримку сільського господарства на потреби малого та середнього аграрного бізнесу та економічної діяльності сільського населення, зокрема на територіях, що постраждали від воєнних дій, включаючи прифронтові зони.

З метою підтримки та стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів малого та середнього аграрного бізнесу в умовах воєнного стану в Україні, необхідними є реалізація наступних заходів [7, с. 110]:

- часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва;
- кредитна підтримка інвестиційних проектів у розмірі 50–70% кредитної ставки, що визначена уповноваженим комерційним банком;
- використання інших економічних та фінансових механізмів та організаційних заходів для забезпечення ефективності інвестицій.

Ці заходи, першочергово спрямовані на забезпечення стійкості та продовження інвестиційного розвитку сільського господарства в умовах воєнного стану та його наслідків.

З метою стимулювання інвестицій у період поствоєнного відновлення доцільним буде реалізація наступних заходів:

- забезпечити відновлення та розширення дії Програми часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва, охоплюючи також мінітехніку та обладнання для фермерських господарств [7, с. 110];
- надавати державну підтримку для створення нових фермерських господарств, сприяючи розвитку аграрного сектору;
- розширити кредитну підтримку інвестиційних проектів малих та середніх сільськогосподарських товаровиробників, щоб забезпечити їхній фінансовий розвиток;
- розробити та впровадити інвестиційні міні-проекти для фермерських господарств та запровадити механізм їхнього пільгового кредитування, щоб сприяти розвитку дрібного сільськогосподарського виробництва [8, с. 48];
- розробити механізм компенсації втрат капітальних інвестицій у сільське господарство, зазначаючи вплив військової агресії росії проти України на економіку та інвестиційну сферу.

- розробити порядок оцінки втрат капітальних інвестицій, викликаних війною, та підготувати відповідні матеріали для подальшого використання.

- підтримувати інновації, розвиток стартапів і втілення нових бізнес-ідей сільськогосподарських виробників, зокрема серед малих та середніх сільськогосподарських підприємств, включаючи домогосподарства сільського населення.

- організаційно сприяти розширенню мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів для спільного використання техніки та участі домогосподарств [9, с. 78].

- впровадити механізм відшкодування витрат інвесторів на будівництво сховищ гною на тваринницьких фермах, очисних споруд, земельно-водо- та природоохоронних заходів.

- сприяти розвитку цифрових технологій для підвищення продуктивності сільськогосподарських угідь та оптимізації управлінських процесів [10, с. 146].

- підтримувати розвиток інфраструктури для органічного землеробства.

- організаційно підтримувати інвестиційні проекти національних інвесторів за кордоном.

При формуванні національної сільськогосподарської політики важливо враховувати, що навіть за умов складних і недостатньо сприятливих обставин, тенденція капітальних інвестицій у сільське господарство в довгостроковій перспективі буде позитивною. Це є надзвичайно важливим аспектом для майбутнього. Ризики спричиненні воєнною агресією росії проти України кардинально змінили інвестиційну ситуацію (див. таблицю 2).

Згідно з реалістичним сценарієм прогнозу, у період з 2023 по 2030 роки, на інвестиційну діяльність у сільському господарстві буде впливати наявність нестабільності та ризиків, пов'язаних із інвестиціями. Послаблення цих факторів значною мірою буде залежати від подальшого розвитку воєнного конфлікту, можливостей його завершення, а також зменшення або повного усунення інших ризикових елементів. Прогнозується, що до 2024–2025 років ризики інвестицій, пов'язані з військовим конфліктом, значно зменшаться. Більшість інших негативних факторів, що виявилися актуальними до 2022 року, можуть залишитися. Низький внутрішній попит, труднощі з експортом, різке зростання цін на ресурси, політична нестабільність, підвищення обсягів корупції, недостатня державна підтримка виробників, високі

Таблиця 2. Прогноз капітальних інвестицій у виробництво сільськогосподарської продукції в Україні до 2030 р.

Рік	оптимістичний		реалістичний	
	зміна (+,-) до попереднього року, %	млрд грн	зміна (+,-) до попереднього року, %	млрд грн
2021 (факт)	+23,5	68	+23,5	68
2022	-26	50	-26	50
2023	+10	55	+5	52
2024	+15	63	+10	58
2025	+18	75	+13	65
2026	+30	97	+25	82
2027	+25	121	+20	98
2028	+22	148	+18	115
2029	+20	178	+15	133
2030	+15	204	+15	153

Джерело: Державна служба статистики України [11]

ставки кредитів та інші фактори також можуть обмежити інвестиційну активність.

Умови повного функціонування ринку земель призведуть до того, що частина інвестиційних ресурсів аграрного бізнесу буде спрямована на придбання земельних ділянок. В цьому контексті залишаються ризики інвестування, відсутність ефективних механізмів захисту капіталу та вплив великих агробізнес-структур на розподіл бюджетних коштів на свою користь. Можливість непрозорого розподілу бюджетних коштів обмежить інвестиційну підтримку для малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції. У період нестабільності не варто розраховувати на значний притік іноземних інвестицій та ресурсів фондових ринків у сільське господарство. Ймовірно, що найнижча точка інвестиційного спаду відзначиться у 2023–2024 роках.

Навіть при зміні фаз інвестиційного циклу, у найближчі роки сприятливим для інвестицій у сільське господарство стане ефект післякризового зростання, посилення міжнародної підтримки безпеки України та зростання цін на ключову експортну сільськогосподарську продукцію. Ймовірно, що початок зростання інвестицій у сільське господарство може відбутися вже у 2024–2025 роках. У період з 2026 по 2030 роки можна очікувати активну повоєнну реконструкцію вітчизняної аграрної економіки, послаблення сукупної дії негативних інвестиційних чинників та середні темпи зростання інвестицій у розвиток сільського господарства.

Враховуючи тенденції збільшення капітальних інвестицій у сільське господарство під час попе-

редніх інвестиційних криз, у прогнозі на 2025–2030 роки передбачається циклічність зміни темпів їх зростання в межах від 10% до 30%, з подальшим щорічним поступовим зменшенням до 15% у 2030 році.

Дані прогнозу капітальних інвестицій у сільське господарство, які вказані в таблиці 2, свідчать, що за оптимістичним та реалістичними сценаріями обсяги капітальних інвестицій у наступні роки будуть зростати і складуть відповідно: у 2025 році – 75 і 65 млрд грн; у 2030 році – 204 чи 153 млрд грн. У випадку виникнення додаткових інвестиційних ризиків чи переваг протягом прогнозованого періоду, показники прогнозу капітальних інвестицій на виробництво продукції сільського господарства можуть змінитися.

При вирішенні завдання залучення інвестиційних ресурсів, аграрним виробниками доцільно, щоб частка запозичених та інших джерел фінансування капітальних інвестицій становила 25–30%, але не перевищувала 1/3 від їх загального обсягу. Це відповідатиме умовам фінансової незалежності та сталого розвитку вітчизняного аграрного бізнесу. Забезпечивши 20–25% від загального обсягу капітальних інвестицій за реалістичним сценарієм прогнозу, потреба в інвестиційних ресурсах у 2025 році складатиме 15–19 млрд грн, а в 2030 році – 31–38 млрд грн. Однак ставки відсотків за банківськими кредитами на інвестиційні проекти в цей період, в більшості випадків, перевищуватимуть їхню норму рентабельності, тому враховуючи ефективність їх реалізації, використання таких кредитів може стати недоцільним. У цьому контексті для задо-

ІННОВАЦІЙНО–ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

волення інвестиційних потреб аграрного бізнесу, зокрема малого, доцільно поетапно розширювати обсяги державної програми «Доступні кредити 5–7–9» [7, с. 113].

З метою вирішення актуальних проблем інвестиційного розвитку сільських територій в умовах воєнного стану та в поствоєнному періоді рекомундується:

- в умовах воєнного стану ефективно використовувати ресурси бюджетів на всіх рівнях, грантову підтримку та підприємницьку ініціативу для ліквідації збитків соціальної сфері сільських населених пунктів;

- в поствоєнний період надати постраждалим та депресивним сільським регіонам статус територій пріоритетного розвитку. Створити ефективний механізм компенсації сільськогосподарським виробникам частини їх витрат на створення та придбання виробничих об'єктів, залежно від кількості створених робочих місць. Запровадити додаткові податкові пільги для інвестиційних проєктів, спрямованих на створення нових робочих місць; забезпечити фінансову підтримку створення фермерських садиб та їх автономного ресурсного забезпечення на обезлюднених сільських територіях; організаційно та фінансово підтримати реалізацію інвестиційних проєктів створення потужностей сільськогосподарських виробничих кооперативів; підтримати інвестиційні проєкти з виробництва, заготівель, переробки і збуту сільськогосподарської продукції, особливо тієї, що виробляється в господарствах сільського населення; стимулювати фінансовий лізинг технічних засобів, обладнання та племінної ВРХ для малих сільськогосподарських виробників та надавати пріоритет інвестиційним проєктам з виробництва сертифікованої органічної продукції.

При розробці заходів державної підтримки та їх збільшенні для задоволення мінімальних потреб сільськогосподарських товаровиробників у коротко- і середньостроковій перспективі, слід акцентувати увагу на механізмах, що передбачають цю підтримку на основі повернення, особливо через здешевлення кредитів [12, с. 89]. У поствоєнний період доцільно впровадити програму будівництва житла для працівників бюджетної сфери, які уклали довгострокові контракти для роботи в сільських місцевостях. Також слід спрямовувати суб'єктів підприємницької діяльності в сільських районах на добровільну участь у ство-

ренні об'єктів соціальної інфраструктури сіл (селищ, міст). Для ефективного інвестиційного забезпечення розвитку соціальної сфери в селах, що входять до територіальних громад, необхідно формувати та впроваджувати дієві механізми. При цьому слід надавати пріоритет деокупованим і постраждалим від воєнних дій регіонам і сільським територіям.

Фінансування заходів з екологічного захисту у сільській місцевості має здійснюватися за рахунок ресурсів сільських товаровиробників, а також за участі державних і місцевих бюджетів. Особлива увага повинна бути приділена екологічним оцінкам проєктів, подача яких передбачає претендування на отримання державної та грантової підтримки та інших видів стимулювання. Раціонально впровадити нові механізми компенсації інвестиційних витрат для підприємств у сільській місцевості, зокрема за охороною природи та екологічною безпекою, зокрема для сховищ гною, хімічних складів, пунктів утилізації шкідливих речовин, об'єктів приймання забруднених стоків та інших подібних об'єктів.

З метою об'єктивного оцінювання потреби в інвестиціях як основи інформації для обґрунтування та впровадження державної амортизаційної, інвестиційної, кредитної та технічної політики, що визначають умови відтворення та оновлення основних засобів аграрного сектору економіки України, необхідно:

- розробити і впровадити проєкти, що пов'язані з розробкою прогнозів потреби в інвестиціях та матеріально-технічних ресурсах для розвитку аграрного сектору економіки;

- розробити рекомендації з обґрунтування прогнозів капітальних інвестицій і ключових матеріально-технічних ресурсів, а також використання їх результатів при формуванні аграрної та безпекової політик;

- обґрунтувати пропозиції щодо удосконалення амортизаційної, інвестиційної, кредитної та технічної політики в аграрному секторі економіки та внести відповідні зміни до нормативно-правових актів;

- розробити інвестиційні проєкти, що спрямовані на задоволення потреб малого та середнього аграрного бізнесу.

Висновки

Непередбачуваність нинішніх умов економічного середовища, зростання конкурент-

них ризиків та специфіка розвитку сільського господарства в Україні, вимагають покращення інвестиційного забезпечення аграрних товаровиробників. Для поліпшення ситуації органам державної влади та управління доцільно: проводити підтримку інвестування малого і середнього бізнесу, особливо на постраждалих від війни територіях; надання допомоги на створення нових фермерських господарств з розрахунку на 1 га с.-г. угідь; надання кредитної підтримки інвестиційних проектів малих і середніх сільськогосподарських товаровиробників у розмірі 50–70% кредитної ставки; створення в Україні спільних підприємств із провідними виробниками техніки або будівництво ними власних виробничих потужностей на території України тощо.

Список використаних джерел

1. Білоусько Я.К., Питулько В.О., Товстопят В.Л. Державна підтримка техніко–технологічного забезпечення аграрного виробництва. *Економіка АПК*. 2005. №5. С. 31–32.
2. Вітков М.С. Розвиток інвестиційної політики в сільському господарстві України. *Економіка АПК*. 2010. №3. С. 54–57.
3. Захарчук О.В. Інвестиційне та матеріально–технічне забезпечення аграрного виробництва в умовах воєнного часу і повоєнного відновлення України. Матеріали міжнародної науково–практичної конференції, Київ, 28 вер. 2023 р. / Редкол.: Ю. О. Лупенко, М. І Пугачов, О. М. Нечипоренко та ін. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. С. 21–24.
4. Захарчук О. В. Інноваційно–інвестиційний розвиток ринків технічних засобів, насіння та технологій у рослинництві / за ред. О. В. Захарчука. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2022. 312 с.
5. Agricultural support Producer support (PSE), % of gross farm receipts, 2000–2021. Source: Agricultural support estimates: URL: <https://data.oecd.org/agrpolicy/agricultural-support.htm>
6. Логоша Р.В., Поліщук О.А. Стан та проблеми функціонування ринку м'яса в Україні в умовах воєнного стану та поствоєнного відновлення. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. Випуск № 13(27). С. 301–318. <https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-301-318>
7. Розвиток аграрного сектору та сільських територій в умовах воєнного стану й повоєнного відновлення: наукова доповідь / [Ю.О. Лупенко, О.М. Нечипоренко, М.І. Пугачов, та ін.]. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 224 с.
8. Логоша Р.В. Державне регулювання ринку овочів: стан, проблеми, шляхи вирішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Випуск 17, Ч. 2. С. 47–50.
9. Логоша Р.В. Стан та перспективи розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в овочівництві. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*: 2017. Випуск 9. С. 74–86. <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/16458.pdf>
10. Логоша Р.В., Дяченко М.В. Теоретико–методологічні основи формування державного регулювання процесів інноваційного розвитку АПК в умовах глобальних трансформацій. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. Випуск №11(17). С. 138–152. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11\(17\)-138-152](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-138-152)
11. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
12. Логоша Р. В. Особливості інноваційного розвитку галузі овочівництва. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. Випуск 25. С. 86–91.

References

1. Bilous'ko Ya.K., Pytul'ko V.O., Tovstopyat V.L. Derzhavna pidtrymka tekhniko–tekhnologichnoho zabezpechennya ahrarynoho vyrobnytstva. *Ekonomika APK*. 2005. №5. S. 31–32.
2. Vitkov M.S. Rozvytok investytsiynoyi polityky v sil's'komu hospodarstvi Ukrayiny. *Ekonomika APK*. 2010. №3. S. 54–57.
3. Zakharchuk O.V. Investytsiynе ta material'no–tekhnichne zabezpechennya ahrarynoho vyrobnytstva v umovakh voyennoho chasu i povoyennoho vidnovlennya Ukrayiny. *Materialy mizhnarodnoyi naukovo–praktichnoyi konferentsiyi, Kyiv, 28 ver. 2023 r.* / Redkol.: Yu. O. Lupenko, M. I Puhachov, O. M. Nechyporenko ta in. Kyiv: NNTs «IAE», 2023. S. 21–24.
4. Zakharchuk O. V. Innovatsiyno–investytsiynny rozvytok rynkiv tekhnichnykh zasobiv, nasinnya ta tekhnolohiy u roslynnytstvi / za red. O. V. Zakharchuka. Kyiv: NNTs «IAE», 2022. 312 s.
5. Agricultural support Producer support (PSE), % of gross farm receipts, 2000–2021. Source: Agricultural support estimates: URL: <https://data.oecd.org/agrpolicy/agricultural-support.htm>
6. Lohosha R.V., Polishchuk O.A. Stan ta problemy funktsionuvannya rynku m'yasa v Ukrayini v umovakh voyennoho stanu ta postvoyennoho vidnovlennya. *Nauka i tekhnika s'ohodni*. 2023. Vypusk № 13(27). S. 301–318. <https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-301-318>

7. Rozvytok ahrarnoho sektoru ta sil's'kykh terytoriy v umovakh voyennoho stanu y povoyennoho vidnovlennya: naukova dopovid' / [Yu.O. Lupenko, O.M. Nechyporenko, M.I. Puhachov, ta in.]. Kyiv: NNTs «IAE», 2023. 224 s.

8. Lohosha R.V. Derzhavne rehulyuvannya rynku ovo-chiv: stan, problemy, shlyakhy vyrishennya. Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky. 2016. Vypusk 17, Ch. 2. S. 47–50.

9. Lohosha R.V. Stan ta perspektyvy rozvytku sil's'kohospodars'kykh obsluhovuyuchykh kooperatyviv v ovochivnytstvi. Ekonomika, finansy, menedzhment: aktual'ni pytannya nauky i praktyky: 2017. Vypusk 9. S. 74–86. <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/16458.pdf>

10. Lohosha R.V., Dyachenko M.V. Teoretyko–metodolohichni osnovy formuvannya derzhavnoho rehulyuvannya protsesiv innovatsiynoho rozvytku APK v umovakh hlobal'nykh transformatsiy. Aktual'ni pytannya u suchasniy nautsi. 2023. Vypusk №11(17). S. 138–152. [https://doi.org/10.52058/2786–6300–2023–11\(17\)–138–152](https://doi.org/10.52058/2786–6300–2023–11(17)–138–152)

11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

12. Lohosha R. V. Osoblyvosti innovatsiynoho rozvytku haluzi ovochivnytstva. Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment. 2017. Vypusk 25. S. 86–91.

Дані про авторів

Логоша Роман Васильович,

д. е. н., професор, завідувач кафедри аграрного менеджменту та маркетингу Вінницького національного аграрного університету

e-mail: konffmp@ukr.net

Поліщук Олександр Анатолійович,

к. е. н., доцент, директор ТОВ «Макро 2019»

e-mail: 2019makro@gmail.com

Дяченко Михайло Васильович,

аспірант Вінницького національного аграрного університету

Data about the authors

Roman Lohosha,

Doctor of Economics Sciences, Professor, Head of the Department of Agrarian Management and Marketing of Vinnytsia National Agrarian University

e-mail: konffmp@ukr.net

Oleksandr Polishchuk,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, director of Makro 2019 LTD,

e-mail: 2019makro@gmail.com

Mykhailo Diachenko,

Postgraduate Vinnytsia National Agrarian University

e-mail: konffmp@ukr.net

УДК 336:368

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10664497>

РАДІОНОВА Н. Й.
БОНДАРЕНКО Д. В.

Залучення інвестиційних ресурсів для післявоєнного відновлення України

Предметом дослідження є теоретичні й практичні аспекти інвестицій та їх залучення для післявоєнного відновлення України.

Метою дослідження є виявлення основних особливостей інвестиційних ресурсів та розроблення рекомендацій щодо їх залучення для післявоєнного відновлення України.

Методи дослідження. Для аналізування основних проблем та розгляду головних тенденцій розвитку інвестиційних ресурсів в контексті їх залучення для післявоєнного відновлення України в ході написання статті використовувались загальнонаукові та спеціальні методи.

Результати дослідження. Основні джерела фінансування інвестиційної діяльності зазначено у статті 10 Закону України «Про інвестиційну діяльність» – це власні ресурси, позичкові кошти, залучені ресурси, бюджетні інвестиційні асигнування та безоплатні внески. Враховуючи ситуацію, зрозуміло, що найбільш ефективні будуть запозичені ресурси у вигляді інвестицій. Важливим питанням є відновлення України за допомогою інвестування у пріоритетні напрями, серед яких виділено відновлення постраждалих соціальних об'єктів, розвиток агропромислового комплексу, відновлення паливно–енергетичної галузі, впровадження енергозберігаючих технологій, збільшення підприємств для виробництва конкурентоспроможних товарів (послуг) для внутрішнього й зовнішнього ринків, розвиток наукової, медичної й освітньої діяльності. Важливим є залучення

ЗМІСТ

Макроекономічні аспекти сучасної економіки

ШІРІНЯН Е. А., КОВАЛЕНКО Ю. М. Розвиток ринку банківських послуг України на сучасному етапі еволюції	5
МЕЛЬНИК Н. В. Сутнісна характеристика і природа ризиків бюджетного процесу.....	20
МЕЛЬНИК Т. М., ОЛІЙНИК А. А. Впровадження моделі комплаєнс менеджменту в Україні в умовах війни та післявоєнного відновлення	28
СОЛТІС М. Ф. Використання концесій в Україні як основного механізму державно-приватного партнерства	40

Інноваційно-інвестиційна політика

СТУДІНСЬКА Г. Я., СТУДІНСЬКИЙ В. А. Інноваційний досвід Нідерландів у розвитку аграрного виробництва.....	48
ЛОГОША Р. В., ПОЛІЩУК О. А., ДЯЧЕНКО М. В. Напрями активізації інвестиційної діяльності в сфері сільського господарства в умовах воєнного стану й поствоєнного відновлення	57
РАДІОНОВА Н. Й., БОНДАРЕНКО Д. В. Залучення інвестиційних ресурсів для післявоєнного відновлення України.....	65

Економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності

ШТЕРМА Т. В., МАНИЛІЧ М. В. Кадровий менеджмент та управління в кризових ситуаціях підприємства	73
КРАМЧЕНКО Р. А. Туристичний продукт як головний елемент комплексу маркетингу підприємства сфери туризму	81
МАРЦИНОВСЬКИЙ В. В. Етапи формування комплексу інтегрованих маркетингових комунікацій на підприємствах України.....	87
ПЕТРИНЯК У. Я., КОВЧ І. Я. Міжнародний досвід формування системи і управління конкурентоспроможності бізнес структур.....	92
ШІРІНЯН А. А. Конкурентна позиція страхової компанії на ринку страхових послуг.....	97

Розвиток регіональної економіки

ШАЦЬКА З. Я., КОГУТ А. Л. Нормативно-правове забезпечення розвитку регіонів на засадах смарт-спеціалізації	108
--	-----

Соціально-трудова проблеми

БЕЛІНСЬКА Я. В., КОЛЯДА О. В., ГЛАДЧЕНКО О. В., ГЛАДЧЕНКО В. О. Соціальний маркетинг ТНК в умовах трансформації світового господарства	115
НАГОЛЮК О. Є., СКРИПНИК В. В., АЛЕКСЕСЕНКО А. С., ЦУР О. В. Моделювання менеджменту фінансового оцінювання господарської та інноваційної діяльності промислових підприємств в умовах діджиталізації, управління проектами підвищення кваліфікації та формування маркетингової стратегії	122

CONTENT

Macro-economic aspects of modern economy

SHIRINIAN E. A., KOVALENKO Yu. M. Development of the banking services market of Ukraine at the current stage of evolution.....	5
MELNYK N. V. The essential characteristics and nature of the risks of the budget process.....	20
MELNYK T. M., OLIINYK A. A. Implementation of the compliance management model in Ukraine in the conditions of war and post-war recovery.....	28
SOLTIS M. F. Concession contracts in Ukraine as the prime mechanism of Public private partnership.....	40

Innovation and investment policy

STUDINSKA G. Ya., STUDINSKI V. A. Innovative experiences of the Netherlands in the development of agricultural production.....	48
LOHOSHA R. V., Polishchuk O. A., Diachenko M. V. Directions of activation of investment activities in the sphere of agriculture under the conditions of martial status and post-war recovery.....	57
RADIONOVA N. Y., BONDARENKO D. V. Attracting the investment resources for the post-war reconstruction of Ukraine.....	65

Economic problems of development of branches and types of economic activity

SHTERMA T. V., MANYLICH M. V. Personnel management and management in crisis situations of the enterprise.....	73
KRAMCHENKO R. A. The tourist product as the main element of the marketing complex of the enterprise in the field of tourism.....	81
MARTSYNOVSKIY V. V. Stages of formation of a complex of integrated marketing communications at enterprises in Ukraine.....	87
PETRYNYAK U. Ya., KOVCH I. Ya. International experience in the formation of a system for managing the competitiveness of business structures.....	92
SHIRINIAN A. A. Competitive position of the insurance company on the market of insurance services.....	97

Development of a regional economic

SHATSKAYA Z. Ya., KOGUT A. L. Regulatory and legal provision of the development of regions on the basis of smart specialization.....	108
--	-----

Social-labor problems

BELINSKA Y. V., KOLIADA O. V., Hladchenko O. V., Hladchenko V. O. Social marketing of TNCs in the conditions of transformation of the world economy.....	115
NAHOLIUK O. E., SKRYPNYK V. V., ALEKSEIENKO A. S., SHCHUR O. V. Management modeling of financial evaluation of economic and innovative activities of industrial enterprises in conditions of digitalization, management of professional development projects and formation of marketing strategy.....	122

До авторів збірника

Шановні автори!

*Державний науково–дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки
приймає до друку у збірнику
«Формування ринкових відносин в Україні» статті з економічної тематики*

При подачі статті до редакції необхідно оформити її за поданими нижче правилами, а також ретельно перевірити текст на предмет виявлення граматичних, орфографічних, стилістичних та інших помилок!

1. Стаття має відповідати тематичній спрямованості збірника.

2. Обов'язковими є рецензія фахівця у відповідній галузі науки.

3. У статті відповідно до вимог ВАК необхідні такі елементи:

Стаття має містити: індекс УДК, відомості про автора (ів) на трьох мовах;

– назва статті та анотація на трьох мовах (українська, російська, англійська), де чітко сформульовано головну ідею статті та обґрунтовано її актуальність;

– ключові слова на трьох мовах до 10 слів (українська, російська, англійська);

– *постановка проблеми* у загальному вигляді та її зв'язок із важливими чи практичними завданнями;

– *аналіз останніх досліджень і публікацій*, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття;

– *формування цілей статті* (постановка завдання);

– *виклад основного матеріалу дослідження* з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;

– *висновки з даного дослідження* і перспективи подальших розвідок у даному напрямку;

– *список використаних джерел* (українською та англійською мовами).

4. Обсяг – від 8 до 16 сторінок, формату А4 через інтервал 1,5. Поля: верхнє, нижнє, лівє, правє – 2 см. Абзац – 5 знаків. Шрифт: Arial, розмір – 12. Мова – українська.

5. Прізвище, ініціали, науковий ступінь розміщуються у правій верхній частині аркуша.

6. Відомості про автора: адреса, контактний телефон (домашній, робочий).

7. Статті, таблиці та формули мають виконуватися у редакторі Microsoft Word, якщо стаття містить формули, то вони мають набиратися у редакторі формул Microsoft Equation, який вбудований в усі версії програми Word.

8. Якщо стаття містить графіки чи діаграми, виконанні в інших програмах (такі як Excel, Corel Draw та ін.), то ці файли також додаються до статті в оригіналі програм, в яких вони виконані.

9. Графіки та діаграми можуть бути передані в графічних форматах: векторний – EPS, AI (шрифти переконвертовані в криві); растровий – TIF, 300 dpi, 256 кольорів сірого.

10. Зноски в документі мають бути оформлені за допомогою вбудованих функцій програми Word.

11. Назви файлів мають відповідати прізвищам авторів.

12. Статті надаються на диску, або іншому електронному носії інформації до диска обов'язково додаються статті в роздрукованому і якісному вигляді. Текст у електронному вигляді повинен відповідати тексту в надрукованому вигляді.

13. Статті не повинні містити приміток від руки та помарок, кожен лист статті підписується автором.

14. Посилання на джерела інформації є обов'язковими. Джерела подаються в кінці статті з основними вимогами до бібліографічних описів. Нумерація джерел вздовж тексту.

15. У разі невиконання вищевказаних вимог редакція не приймає статей до друку.

Редакція наукового збірника не несе відповідальності за авторські права статей, що подаються до друку.

Довідки за телефонами: (044) 239–10–49, (096) 309–42–80

Сайт збірника наукових праць: <http://ndiime.org.ua/>; e-mail: zbornik@ukr.net

Редакційна колегія

To the authors of the collection!

Dear authors!

*State Research Institute of Informatization and Economic Modeling
accepts economic articles for printing in the scientific collection
«Market Relations Development in Ukraine»*

When submitting an article to the editorial board, it is necessary to compose it according to the following rules, as well as carefully check the text to detect grammar, spelling, stylistic and other errors!

1. The article should correspond to the thematic orientation of the collection.
2. The review of a specialist (doctor of sciences) in the relevant field of science is mandatory.
3. The following elements are required in the article in accordance with the requirements of the HAC:
The article should contain: UDC bibliographic index, information about the author(s) in three languages;
– the title of the article and an abstract in three languages (Ukrainian, Russian, English extended annotation), where the main idea of the article is clearly formulated and its relevance is substantiated;
– keywords in three languages, up to 10 words (Ukrainian, Russian, English);
– *problem statement in general* and its connection with important or practical tasks;
– *analysis of recent researches and publications* in which the solution to this problem was initiated and author is based on them; the emphasis of previously unsettled parts of the general problem to which the article is devoted;
– *formation of the goals of the article* (statement of the task);
– *an outline of the main research material* with the full justification of the obtained scientific results;
– *conclusions from this study* and prospects for further investigation in this direction.
– *list of used sources, references*
4. Volume – from 8 to 16 pages, format A4 in interval 1,5. Fields: upper, lower, left, right – 2 cm. Paragraph – 5 characters. Font: Arial, size – 12. Language – Ukrainian.
5. The last name, initials, scientific degree are placed in the upper right of the sheet.
6. Information about the author: address, contact phone (home, work).
7. Articles, tables and formulas must be executed in Microsoft Word editor, if the article contains formulas, they should be typed in the Microsoft Equation formula editor that is Built-in to all versions of Word.
8. If the article contains graphs or charts, execution in other programs (such as Excel, Corel Draw, etc.), then these files are also added to the article in the original programs in which they are executed.
9. Charts and diagrams can be transmitted in graphic formats: vector – EPS, AI (fonts converted into curves); raster – TIF, 300 dpi, 256 colors gray.
10. Entries in the document must be made using the built-in features of the Word program.
11. The names of the files should correspond to the names of the authors.
12. Articles are provided on an electronic carrier, as well as necessarily added articles in printed and high-quality form. The text in electronic form must correspond to the text in printed form.
13. Articles should not contain handwritten notes and stamps, each article letter is signed by the author.
14. References to sources of information are mandatory. Sources are provided at the end of the article with the basic requirements for bibliographic descriptions. Numbering sources along the text.
15. In case of non-fulfillment of the above-mentioned requirements, the editorial board does not accept articles for printing.

The edition of the scientific collection is not responsible for the copyrights of the articles submitted for publication.

Inquiries by phone: (044) 239–10–49, (096) 309–42–80

Website of scientific bulletin: <http://dndiime.org.ua/>; e-mail: zbornik@ukr.net

Editorial team

Державний науково–дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки

ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Збірник наукових праць

№12 (271) 2023 р.

Періодичність – щомісячник

Головний редактор Студінська Г.Я.
Комп'ютерна верстка та дизайн Сердюк В.Л.

Підписано до друку 29.12.2023 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний
Ум. друк. аркушів 16,27.
Гарнітура Europe. Наклад 100 прим.

Державний науково–дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки
Свідоцтво про державну реєстрацію: Серія КВ 22545–12443ПР від 20.02.2017 р.
Адреса редакції: 01014, м. Київ, бул. Дружби Народів, 38
<http://dndiime.org.ua/>, e-mail: zbornik@ukr.net

State Research Institute of Informatization and Economic Modeling

MARKET RELATIONS DEVELOPMENT IN UKRAINE

Collection of scientific works

No.12 (271) 2023

Frequency – monthly

Editor-in-Chief G. Studinska
Computer design and design V.Serdyuk

Signed for printing on 29.12.2023.
Format 60*84. 1/8. Paper offset
Conditional Printed Sheets 16,27.
Headset Europe. Circulation 100 copies

State Research Institute of Informatization and Economic Modeling
Certificate of state registration of printed mass media
Series KV 22545–12445PR from 02.20.2017
Editorial address, 01014, m. Kyiv, bul. Druzhby Narodiv, 38
<http://dndiime.org.ua/>, e-mail: zbornik@ukr.net